

عنوان مقاله:

تحلیلی تاریخی از علم انگاری اراده خداوند در کلام امامیه

محل انتشار:

فصلنامه نقد و نظر، دوره 27، شماره 105 (سال: 1401)

تعداد صفحات اصل مقاله: 25

نویسنده:

اکبر اقوام کرباسی - استادیار پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، قم، ایران

خلاصه مقاله:

مطالعه تاریخ اندیشه های کلامی در قرون نخستین، به روشنی حاوی این واقعیت است که اراده در نظر متکلمان امامیه این دوران، حقیقتی حادث و متمایز از علم و قدرت خداوند بوده است. علم انگاری اراده خداوند اما، اگر چه در تاریخ کلام اسلامی نخستین بار در جریان کلامی اعتزال مطرح شد، اما در جریان کلام امامیه، این متکلمان دوران میانه - یعنی مدرسه کلامی ری و حله - هستند که در تبیین اراده چنین دیدگاهی را مطرح می کنند. متکلمان امامیه این دوران، اراده را به داعی و داعی را به علم به مصلحت درون فعل شناسانده اند. میراث باقی مانده از این گروه متکلمان، اگرچه در این امر که اراده الهی امری حادث است یا قدیم، مذبذب و در رفت و برگشت است؛ با این همه می توان بر پایه شواهدی، ایده حدوث اراده بر قدمت آن را ترجیح داد. این مقاله با روش کتابخانه ای و تحلیل تاریخی در پی پاسخ به این پرسش است که چگونه این گردش معرفتی در تبیین اراده الهی رخ داده است. نتیجه تحلیل های تاریخی این پدیده ما را بدین سو رهنمون می کند که متکلمان این دوره از کلام امامیه به دلیل فاصله گیری کلام مرسوم از سامانه روایات اهل بیت^ا و اقبال به جریان کلام اعتزال متاخر، تحلیل ها و تبیین های کلامی این جریان کلامی را به عنوان نسخه های حل مشکلات معرفت شناختی مطرح شده از سوی جریان فکر فلسفی پذیرفتند و در کلام امامیه وارد نمودند.

کلمات کلیدی:

اراده الهی، معتزله متاخر، معتزله متقدم، داعی، علم به مصلحت

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1449085>

